

Úvod do dějin křesťanství

KDY A KDE ZAČÍNÁ HISTORIE KŘEŠŤANSTVÍ?	21	KULT A UMĚNÍ MEZI POZDNÍ ANTIKOU A STŘEDOVĚKEM	37
CÍRKEV A SYNAGOGA: CESTY KŘEŠŤANSTVÍ A ŽIDOVSTVÍ SE DĚLÍ	23	VÝCHODNÍ A ZÁPADNÍ MNIŠŤVÍ	40
TEOLOGICKÁ CENTRA A JEJICH PŘEDSTAVITELÉ	25	MISIJNÍ ČINNOST CÍRKVI	41
ROZVOJ UČENÍ O BOHU A KRISTU V DOBĚ CÍRKEVNÍCH OTCŮ	27	KŘEŠŤANSKÝ ZÁPAD?	43
KŘEŠŤANSKÉ CÍRKEV? NEBO „JEDNA SVATÁ KŘEŠŤANSKÁ CÍRKEV“?	30	DUCHOVNÍ A SVĚTSKÁ MOC	45
CÍRKEVNÍ DĚJINY JAKO DĚJINY PRAVOVĚŘÍ	33	NOSITELÉ CÍRKEVNÍCH REFORM	47
KONCILY A SYNODY	35	VRCHOL A ÚPADEK PAPEŽSTVÍ	49
		CÍRKEV, STÁT A NÁBOŽENSKÁ SVOBODA	52
		TVÁŘNOST KŘEŠŤANSKÝCH CÍRKVÍ SE MĚNÍ	54

Pohanská pozdní antika

ŘÍMSKÉ CÍSAŘSTVÍ	63	PŘÁVNÍ PROSTŘEDKY A PROCESNÍ OTÁZKY	87
ROZŠÍŘENÍ ŘÍMSKÉHO IMPÉRIA	63	Z korespondence císaře Traiana a mistodržčícího Plinia - 87; Nařízení císaře Hadriana - 88; Potvrzení o vykonané oběti - 89	
Titus Livius: Předmluva k dílu Od založení města - 63; Ze Zprávy o událostech v době Augustovy vlády - 65; Z Dějin císařů od Aurelia Victora - 67		STÁT A SPOLEČNOST Z RANÉ KŘEŠŤANSKÉHO POHLEDU	90
TOUHA PO VYKOUPENÍ A STOICKÁ FILOSOFIE	68	Modlitba za blaho vrchnosti - 90; Justinus: Křesťané se drží práva a řádu - 90; Z listu Diognetovi - 92	
Z Vergilovy čtvrté eklogy - 68; Isidův kult - 70; Z Hovorů k sobě Marka Aurelia - 73		MUČEDNICTVÍ	93
RANĚ KŘEŠŤANSKÉ OBCE	74	Z listu mučedníka a biskupa Ignatia Antiochijského Římanům - 93; Tertullianus: Pronásledování je jako vojenské cvičení - 95; Sciliciti mučedníci - 97; Umučení Perpetuy a Felicity - 100	
ŽIVOT OBCE A SVÁTOSTI	74	RANĚ FORMY KŘEŠŤANSKÉHO MNIŠŤVÍ	104
Tertullianus: Ze života obce - 74; Justinus: Nedělní bohoslužba - 76; Z Učení dvanácti apoštolů - 78; Justinus: Křesťan eucharistie - 79; Z Hippolytova církevního řádu - 81; List biskupa Cypriana o padlých - 82		EGYPTŠTÍ ANACHORETI	104
CÍRKEVNÍ ÚŘADY, APOŠTOLSKÁ TRADICE A ŘÍMSKÝ PRIMÁT	83	Jeroným: Ze života Pavla Thebského - 104; Athanasios: Ze života svatého Antonína - 105; Apofthegmata (výroky) egyptských poustevníků - 110	
Z Učení dvanácti apoštolů - 83; Z dopisu biskupa Ignatia Antiochijského - 83; Z 1. listu Klementova: Příklad apoštolů Petra a Pavla - 83; Ireneus z Lyonu: Přednostní postavení Říma - 83; Tertullianus: Proti úřední církvi - 84; Cyprianus: I biskup potřebuje poučení - 84		TEOLOGIE A FILOSOFIE V RANĚM KŘEŠŤANSTVÍ	112
KŘEŠŤANÉ - NEPŘÁTELÉ NEBO OPORY STÁTŮ?	86	APOLOGETOVÉ A JEJICH POLEMIKA S POHANSKOU FILOSOFIÍ	112
PRVNÍ PRONÁSLEDOVÁNÍ KŘEŠŤANŮ	86	Lukianos o bratrské lásce křesťanů a o jejich opovrhování smrtí - 112; Tertullianus o bratrské lásce křesťanů - 112; Justinus ke křesťanskému opovrhování smrtí - 113; Theofilos a Justinus o trojedinosti - 113; Logos u Justina, Theofila a v listu Diognetovi - 114; Theofilos o cirkvích - 117; Justinus: O posledních věcech - 118; Učení o démonech - 119; Boží předurčení a lidská svoboda - 119	
Tacitus: Neronovo pronásledování - 86			

Historický komentář

IMPERIUM ROMANUM	697	ŽIDOVSKÉ VLIVY V OBRAZOBORECTVÍ?	800
LIVIVS – KRITIK SVÉ DOBY	700	KŘESŤANÉ A ŽIDÉ V ŘÍŠI VIZIGOTŮ	801
AUGUSTŮV VLASTNÍ PORTRÉT	701	POSTAVENÍ ŽIDŮ VE FRANSKÉ ŘÍŠI	802
SPOLEČNOST POZDNÍ ANTIKY	702	ŘÍMSKÁ CÍRKEV A ŘÍMSKONĚMECKÉ CÍSAŘSTVÍ	803
MYSTÉRIA	704	TEOLOGIE A FILOSOFIE VE VRCHOLNÉM STŘEDOVĚKU	807
MARCUS AURELIUS, FILOSOF NA CÍSAŘSKÉM TRŮNĚ	706	KŘÍŽOVÉ VÝPRAVY – PROTI ŽIDŮM?	813
ŠÍŘENÍ KŘESŤANSTVÍ	708	ŽIDOVSKÝ KLOBOUK A ŽLUTÝ TERC	815
ŽIVOT RANĚ KŘESŤANSKÝCH OBČÍ	710	OBRAZ ZLEHO ŽIDA	816
CÍRKEVNÍ ÚŘADY	712	SMĚŘOVÁNÍ K NÁRODNÍM CÍRKVÍM V POZDNÍM	
KULT PANOVNÍKŮ V ŘÍMSKÉ ŘÍŠI	714	STŘEDOVĚKU	817
PRONÁSLEDOVÁNÍ KŘESŤANŮ	716	KONCILIARISMUS	820
POLITICKÉ POSTOJE PRVOTNÍCH KŘESŤANŮ	720	OBDOBÍ REFORMACE JAKO POČÁTEK VEŘEJNÉ	
BIBLICKÉ ZÁKLADY KŘESŤANSKÉHO MNIŠŤTVÍ	722	KOMUNIKACE	823
POČÁTKY KŘESŤANSKÉ TEOLOGIE	723	REFORMACE A SELSKÁ VÁLKA	827
APOLOGETOVÉ	725	UTVÁŘENÍ REFORMAČNÍCH CÍRKVÍ	831
RANÍ CÍRKEVNÍ OTCOVĚ	727	KATOLICKÁ REFORMA	834
PRAVOVĚRNOST A HEREZE V RANĚM KŘESŤANSTVÍ	732	TEOLOGOVÉ REFORMACE	838
GNOSE	735	POČÁTKY SVĚTOVÉ MISIE	846
MARKIÓNOVA CÍRKEV	736	INKVIZICE PROTI ŽIDOKŘESŤANŮM	849
MONTANISMUS	737	HUMANISTÉ A ŽIDOVSKÁ LITERATURA	851
CÍRKEV A SYNAGOGA SE ODDĚLUJÍ	738	REFORMACE A ŽIDÉ	852
ŽIDOKŘESŤANÉ	739	NÁRODNÍ A ZEMSKÉ CÍRKVE ZA ABSOLUTISMU	854
ŽIDOVSKÝ A KŘESŤANSKÝ VÝKLAD BIBLÉ	740	OSVÍCENSTVÍ A IDEALISMUS	861
ZVRAT ZA CÍSAŘE KONSTANTINA	741	FILOSEMITISMUS A ŽIDOVSKÁ MISIE V OBDOBÍ BAROKA	867
STÁT A CÍRKEV OD DOBY KONSTANTINA VELIKÉHO	742	ŽIDÉ NA CESTĚ K ROVNOPRÁVNOSTI	868
CÍSAŘ IULIANUS APOSTATA	747	REVOLUCE 19. STOLETÍ	871
SPOR S ARIÁNY	748	KATOLICKÁ OBNOVA	872
CHRISTOLOGICKÝ SPOR	752	SEKTY V 19. STOLETÍ	875
CÍRKEV A VYZNÁNÍ V DOBĚ CÍRKEVNÍCH OTCŮ	756	CÍRKEV A SOCIÁLNÍ OTÁZKA	878
VÝVOJ KE KLÁŠTERNÍMU MNIŠŤTVÍ	766	TEOLOGIE V 19. STOLETÍ	882
BASILEIOS VELIKÝ A VÝCHODNÍ MNIŠŤTVÍ	770	MEZI ASIMILACÍ A ANTISEMITISMEM	887
AUGUSTINOVÁ REHOLE	772	TEOLOGIE VE 20. STOLETÍ	889
AUGUSTIN	774	EKUMENICKÉ HNUTÍ VE 20. STOLETÍ	894
ŽIDOVSKÉ ZÁKONY KŘESŤANSKÝCH CÍSAŘŮ	778	PRONÁSLEDOVÁNÍ ŽIDŮ ZA HITLERA A POSTOJ CÍRKVÍ	898
MENŠINOU VE VLASTNÍ ZEMI	780	STÁT IZRAEL: VÝZVA PRO KŘESŤANY	899
CÍRKEVNÍ OTCOVĚ A ŽIDÉ	781	NOVÝ PRŮLOM: KŘESŤANSKO-ŽIDOVSKÝ DIALOG	
CESTA ŘÍMA K NEZÁVISLOSTI NA BYZANCÍ	782	OD ROKU 1945	901
CÍRKEV V KAROLÍNSKÉ ŘÍŠI	786	KATOLICKÁ CÍRKEV V NOVODOBÝCH ČESKÝCH DĚJINÁCH	903
KLÁŠTERNÍ MNIŠŤTVÍ RANĚHO STŘEDOVĚKU	790	SLOVNÍK POJMŮ Z CÍRKEVNÍCH DĚJIN	923
TEOLOGIE V RANĚM STŘEDOVĚKU	793		

<p> RANĚ LATINŠTÍ A ŘEČTÍ CÍRKEVNÍ OTCOVÉ 120   Ireneus k učení o stvoření - 120; Tertullianus k učení o posledních věcech: Vzkříšení těla - 121; Cyprianus k učení o církvi: Jednota katolické církve - 124; Klemens k základním sociálně etickým otázkám: Chudoba a bohatství - 125; Órigenés o osobe a díle Kristově - 127   </p>
--

<p> RANÁ HERETICKÁ A SCHIZMATICKÁ HNUTÍ 130   </p>

<p> KŘEŠŤANSKÁ GNOSE 130   Ireneus: Morálka gnostiků - 130; Z Pistis Sofia - 132   </p>

<p> MARKIÓNOVO UČENÍ 132   Markiónovy Antiteze - 132   </p>

<p> ČTYŘI EVANGELIA 134   Z Ireneova spisu Proti bludným naukám - 134; Z Cyprianova dopisu - 136   </p>

<p> MONTANISMUS 136   Z Církevních dějin Eusebia z Caesareje - 136   </p>

<p> POČÁTKY KŘEŠŤANSKÉHO UMĚNÍ 138   </p>
--

<p> KRITIKA POHANSKÉHO ZOBRAZOVÁNÍ BOHA 138   Tertullianus: Biblický zákaz zobrazování - 138; Theofilos: Spirituální zkušenost Boha - 139; Z Minuciova dialogu Octavianus - 140; Ireneus: Uctívání obrazů u gnostiků - 143   </p>

Křesťanská pozdní antika

<p> ŘÍMSKÁ STÁTNÍ CÍRKEV 157   </p>
--

<p> NÁBOŽENSKÁ POLITIKA KONSTANTINA VELIKÉHO 157   Toleranční edikt římských císařů z roku 311 - 157; Konstantinův vzestup k samovládě - 158; Milánský toleranční edikt z roku 313 - 162; Konstantin na nicejském koncilu - 164; Konstantinův výnos o biskupských soudních pravomocích - 165   </p>

<p> KŘEŠŤANSTVÍ SE STÁVÁ STÁTNÍM NÁBOŽENSTVÍM 165   Theodosiův výnos o Boží Trojici - 165; Zákaz pohanských náboženství - 166; Biskup Ambrož císaři Theodosiovi - 167   </p>
--

<p> CÍRKEV A STÁT U AUGUSTINA 168   Vztah Boží obce k obci pozemské - 168   </p>
--

<p> PAPEŽ LEV I. VELIKÝ, BISKUP A OCHRÁNCE ŘÍMA 171   Hunové v Itálii - 171; Z kárného kázání papeže Lva I. - 171   </p>
--

<p> JEŽŠ KRISTUS, OSKLIVÝ ČLOVĚK, A PŘECE OSLAVENÝ BOŽÍ SYN 145   Z Órigenova spisu Proti Celsovi - 145; Klemens o pravé kráse - 145; Znamení kříže - 146   </p>
--

<p> KŘEŠŤANÉ A ŽIDÉ V POHANSKÉ ŘÍMSKÉ ŘÍŠI 148   </p>
--

<p> KŘEŠŤANÉ A ŽIDOVSKÝ ZÁKON 148   Z Órigenova spisu Proti Celsovi - 148; Z listu Barnabášova - 149; Z Justinova Dialogu se židem Tryfonem - 149; Z velikonočního kázání Melitona ze Sard - 150   </p>

<p> SPOR O BIBLI 150   Z Justinova Dialogu se židem Tryfonem - 150   </p>

<p> ŽIDÉ BĚHEM PRONÁSLEDOVÁNÍ KŘEŠŤANŮ 152   Z Justinovy První apologie - 152; Z Umučení svatého Polykarpa - 152; Z akt svatého Pionia - 152   </p>

<p> OBVINĚNÍ Z VRAŽDY BOHA 153   Z velikonočního kázání Melitona ze Sard - 153   </p>

<p> ŽIDOVSKÁ REAKCE 154   Z Justinova Dialogu se židem Tryfonem - 154; „Žehnáni kacířů“ - 154; Z babylonského talmudu - 154; Z Órigenova spisu Proti Celsovi - 154   </p>

<p> CÍRKEV A OBCE 172   </p>

<p> VYZNÁNÍ VÍRY Z PATRISTICKÉ DOBY (SYMBOLA) 172   Římské vyznání víry - 172; Nicejské vyznání víry z roku 325 - 173; Z Athanasiova spisu Proti ariánům - 173; Vyznání Wulfilovo - 174; Nicejsko-konstantinopolské vyznání z roku 381 - 176; Apoštolské vyznání víry (Credo) - 176   </p>
--

<p> ŘÍM A PAPEŽSTVÍ 178   Lev Veliký o římském primátu - 178   </p>

<p> CÍRKEVNÍ SPOLEČENSTVÍ A KŘEŠŤANSKÁ PROMĚNA ŽIVOTA 180   Pravidla pravé víry Fulgentia z Ruspe - 180   </p>
--

POČÁTKY KLÁŠTERNÍHO ŽIVOTA	182	AUGUSTIN	198
OD POUŠTEVNICKÝCH KOLONIÍ KE KLÁŠTERNÍMU SPOLEČENSTVÍ	182	Protipelagiánská teologie - 198; Svoboda vůle - 199; Boží prozřetelnost - 199	
Ze života Pachomiova - 182; Z řehole Basileiovy - 183; Sulpicius Severus: Život Martina Tourského - 186; Z Augustinovy řehole - 189		JERONÝM	200
		Potěšení z Božího slova - 200	
HEREZE, SCHIZMATA A ŘÍŠSKÁ CÍRKEV	190	ATHANASIOS	201
ARIANISMUS	190	Proti ariánům - 201	
Z Athanasiova spisu Proti ariánům - 190		CYRIL ALEXANDRŮJSKÝ	201
HEREZE APOLLINARIA Z LAODICEJE	191	Obě přirozenosti Kristovy - 201	
Athanasios biskupovi Epiktetovi z Korintu - 191		LEV VELIKÝ	202
DONATISMUS	192	Vánoční kázání - 202	
Augustin o svátosti křtu - 192; Fulgentius z Ruspe o křtu heretiků - 192		UMĚNÍ ŘÍŠSKÉ CÍRKVE	204
MANICHEISMUS	193	VÍTĚZNÁ CÍRKEV	204
Augustin o manicheismu - 193		Slavnostní kázání Eusebia z Caesareje - 204; Konstantinovy stavby - 207	
SEMIPELAGIANISMUS	194	ŽIDĚ V KŘESŤANSKÉ ŘÍMSKÉ ŘÍŠI	209
Augustin semipelagiánovi Vitalovi - 195		ŽIDOVSKÉ ZÁKONY KŘESŤANSKÝCH CÍSAŘŮ	209
TEOLOGOVÉ KŘESŤANSKÉ POZDNÍ ANTIKY	196	Ochrana těch, kdo přestupují ke křesťanství, a zákaz obrázky ne-židů - 209; Vyloučení židů z veřejné služby - 210; Křesťané se nesmějí držet židovských velikonoč - 211; Zákonná ochrana synagog - 212	
AMBROŽ	196	CÍRKEVNÍ OTCOVÉ A ŽIDOVSTVÍ	213
Z Komentáře k Lukášovu evangeliu - 196; O povinnostech - 197		Afrahat - 213; Efrém Syrský - 214; Augustin - 214	

Raný středověk

CÍRKEVNÍ AUTONOMIE A STÁTNÍ PATRONÁTNÍ PRAVO	217	INSTITUTE VLASTNICKÝCH KOSTELŮ	225
DUCHOVNÍ A SVĚTSKÁ MOC	217	Soudní jednání v Allershausenu - 225; Z církevního kapituláře Ludvíka Pobožného - 227; Vlastnický kostel a církevní řád - 227	
Papež Gelasius I. cisáři Anastasiovi - 217		CÍRKEV V RANÉM STŘEDOVĚKU	228
SPOJENECTVÍ PAPEŽŮ S FRANSKOU ŘÍŠÍ	218	VÝCHODNÍ NÁRODNÍ CÍRKEV	228
Prolog k zákoníku sálských Franků - 218; Pipinova donace - 219; Obnovení Pipinovy donace Karlem Velikým - 221; Karel Veliký papeži Lvu III. - 221		Liturgie v koptské církvi: Řehořova anafora - 228; Liturgie západní církve: syrská anafora Jakubova - 230	
CÍSAŘSKÁ KORUNOVACE KARLA VELIKÉHO	222	LITURGIE A SVÁTOSTI V RANÉM STŘEDOVĚKÉ CÍRKVI	231
Z analů loršských - 223; Z Einhardova Života Karla Velikého - 223; Z kroniky Theofanova - 223		Konání a výklad eucharistie u (Pseudo)Dionysia Arcopagity - 231	
KONSTANTINOVA DONACE	224		

FRANSKÁ ZEMSKÁ CÍRKEV	234	RADBERTUS	260
Willibald: Život sv. Bonifáce – 234		Co se v tomto přijímání přijímá jako soud nebo jako odměna – 260	
ŘÍM A BYZANC	238	OBRAZOBORECTVÍ	262
Fotiovo schizma z roku 867 – 238		OBRAZ JAKO ČETBA	262
OD ASKETICKÉHO MNIŠTÍVÍ K MNIŠTÍVÍ ČINNÉMU	242	Z listů Řehoře Velikého – 262	
ŘÁD BENEDIKTINŮ	242	VÍTĚZSTVÍ OBRAZOBORCŮ V BYZANCI	263
Řehoř Veliký: Život a divy sv. Benedikta – 242; Z řehole Benedikta z Nursie – 247; Z Karlomanova kapituláře, 743 – 250		Z Theofanovy kroniky – 263	
TEOLOGOVÉ RANÉHO STŘEDOVĚKU	251	TEOLOGIE OBRAZŮ	267
BOĚTHIUS	251	Jan z Damasku: O obraze – 267	
Svobodná lidská vůle a Boží prozřetelnost – 251		OD OBRAZOBORECTVÍ K UCTÍVÁNÍ OBRAZŮ	268
ŘEHOŘ VELIKÝ	253	Z Theofanovy světové kroniky – 268	
Nadání jako znamení povolání ke kazatelství – 253; Odpovědnost v pastýřském úřadě – 254		KŘESŤANÉ A ŽIDÉ V RANÉM STŘEDOVĚKU	271
MAXIMOS VYZNAVAČ	256	ŘEHOŘ VELIKÝ JAKO OCHRANCE ŽIDŮ	271
Výklad Otčenáše od Maxima Vyznavače – 256		Z listů Řehoře Velikého – 271	
JAN Z DAMAŠKU	258	ŽIDOVSKÉ ZÁKONODÁŘSTVÍ KŘESŤANSKÝCH SYNOD	272
Důkaz existence Boží – 259		Synoda v Máconu – 272; 4. koncil toledský – 273; 17. koncil toledský – 274	
GOTTSCHALK	260	ŽIDÉ VE FRANSKÉ ŘÍŠI	276
O předurčení – 260		Biskup Agobard biskupovi z Narbonne – 276; Agobard O židovských pověrách – 276	

Vrcholný středověk

IMPERIUM A SACERDOTIUM	281	DRUHÁ KŘÍŽOVÁ VÝPRAVA	297
NĚMECKÉ KRÁLOVSTVÍ A CÍSAŘSTVÍ	281	Bernard z Clairvaux vyzývá Němce ke křížové výpravě – 297	
Koronavace Oty Velikého na krále – 281; Z liturgie korunovace Oty Velikého na císaře – 283		ŠTAUFOVÉ A UNIVERZÁLNÍ PAPEŽSTVÍ	299
OSVOBOZENÍ CÍRKVE	284	Říšský sněm v Besanconu v roce 1157 – 299; Papež Inocenc III. o volbě německého krále – 302; Biblické zdůvodnění kněžské moci – 304; Saské zrcadlo o poměru mezi oběma mocemi – 307; Fridrich II. králům a knížatům v roce 1245 – 307	
Boží mír – 284; Petrus Damiani o Jindřichovi III. – 284		ÚPADEK STŘEDOVĚKÉHO PAPEŽSTVÍ	308
BOJ O INVESTITURU	286	Z buly Ausculta fili z roku 1301 – 308; Základy duchovní a světské moci – 309; Z buly Unam sanctam Bonifáce VIII. z 18. listopadu 1302 – 310; Bonifác VIII. o světské a duchovní moci – 313	
Dictatus papae Řehoře VII. – 286; Sesazení papeže Řehoře VII. v roce 1076 – 289; Exkomunikace a sesazení krále Jindřicha IV. v roce 1076 – 290; Wormský konkordát z roku 1122 – 293		OD CÍRKEVNÍHO SCHIZMATU K SCHIZMATU PAPEŽSKÉMU	314
PRVNÍ KŘÍŽOVÁ VÝPRAVA	294		
Kázání papeže Urbana II. vyzývající ke křížové výpravě, 1095 – 294; Dobyti Jeruzaléma – 295			

CHRISTIANIZACE RUSKA Z Nestorova letopisu - 314	314	TOMÁŠ AKVINSKÝ Předmluva a Otázka 1, článek 1 ze spisu Summa theologica - 345; Ze spisu Suma proti pohanům - 346	345
DEFINITIVNÍ ROZTRŽKA MEZI ŘÍMEM A BYZANCÍ Z Humbertovy zprávy o událostech roku 1054 - 316; Z exkomunikační buly proti cařihradskému patriarchovi Michaelu Kerulariovi z roku 1054 - 317	316	WILLIAM OCKHAM O slabosti našeho rozumu - 346; Z komentáře k sentencím - 349	346
UPEVNĚNÍ ZÁPADNÍ PAPEŽSKÉ CÍRKVE Z dekretu o volbě papeže v roce 1059 - 318; Bernard z Clairvaux o úřadu papeže - 318; Ze závěrů 1. lateránského koncilu v roce 1123 - 321; 4. lateránský koncil v roce 1215 - 321	318	MISTR ECKHART Co je odloučenost a co je mít Boha - 351	349
VELKÉ PAPEŽSKÉ SCHIZMA Kateřina Sienská papeži Řehoři XI. - 322	322	ROMÁNSKÉ UMĚNÍ A GOTIKA	352
ŽEBRAVÉ ŘÁDY	324	SAKRÁLNÍ ARCHITEKTURA Hugo de Saint-Victor: Archa a chrám - 352	352
FRANTIŠKÁNI Život prvních bratrů - 324; Z Kvítků svatého Františka z Assisi - 325; Píseň bratra slunce - 329; Řehole sv. Františka z roku 1223 - 330; Závět Františka z Assisi - 332	324	PLASTIKA Bernard z Angers: Zázrak svatě Fides - 354; Bernard z Clairvaux o výtvarné výzdobě klášterů - 356	354
DOMINIKÁNI Počátky řádu bratří kazatelů - 334	334	KŘESŤANÉ A ŽIDÉ V OBDOBÍ VRCHOLNÉHO STŘEDOVĚKU	358
KATOLICKÁ CÍRKEV, HEREZE A INKVIZICE	338	UMÍRŇUJÍCÍ POSTOJ PAPEŽŮ Lev VII. mohučskému arcibiskupovi Fridrichovi - 358; Alexandr II. španělské a jihofrancouzské šlechtě - 359; Bula Sicut Judeis - 359; Řehoř IX. francouzským biskupům - 359	358
POSTUP PROTI HERETIKŮM Z usnesení 4. lateránského koncilu o herezi - 338	338	PRONÁSLEDOVÁNÍ ŽIDŮ ZA KRÍŽOVÝCH VÝPRAV Guibert z Nogentu o účastnících první křížové výpravy - 360; Efrém bar Jákob o krveprolití v Mohuči v roce 1096 - 360; Z paderbornských letopisů - 360; Papež Klement III. bamberskému biskupu Rupertovi - 361; Petrus Venerabilis o financování druhé křížové výpravy - 361; Bernard z Clairvaux o pronásledování židů - 362; Efrém bar Jákob o Bernardovi z Clairvaux - 362	360
VALDENŠTI Zvznání víry valdenských (1180) - 340; Zpráva jednoho domínikána z Kremže - 340; Učení mohučských valdenských - 341	340	PAPEŽ INOCENC III. A 4. LATERÁNSKÝ KONCIL Inocenc III. arcibiskupovi ze Sens a pařížskému biskupovi - 362; Ze závěrů 4. lateránského koncilu v roce 1215 - 364	362
KATAŘI Výzva toulouského inkvizitora k pronásledování katarů - 341	341	OBVINĚNÍ PROTI ŽIDŮM: RITUÁLNÍ VRAZDY A ZNEUCTVÁNÍ HOSTÍ Bula papeže Inocence IV. - 366; Legenda o Wernerovi z Bacharachu - 367; Pařížské „zneuctnění hostie“ v roce 1290 - 368	366
TEOLOGIE A FILOSOFIE V OBDOBÍ VRCHOLNÉHO STŘEDOVĚKU	342	SPOR S ŽIDOVSKÝM NÁBOŽENSTVÍM Vyznání Magistra Viva - 368; Zákaz talmudu - 368; Barcelonská náboženská disputace, 1263 - 370	368
ANSELM Z CANTERBURY Ontologický důkaz existence Boží - 343; Učení o zadostiučinění - 343	342		
BONAVENTURA Z mystických spisů - 344	344		
AVERROES (IBN RŮŠD) A AVERROISMUS Odsouzení averroismu - 345	344		

Období reformace

OD HNUTÍ NÁRODNÍCH CÍRKVÍ KE KONFESIONALISMU

POČÁTKY NÁRODNĚ CÍRKEVNÍ KRITIKY V ANGLII, ČECHÁCH A FRANCII

Ze spisu Johna Wyclifa O občanské vládě, 1376 - 373; John Wyclif o biblických základech své kritiky církve - 375; 24 odsouzených článků Johana Wyclifa, 1382 - 376; Z listu odsouzeného Jana Husa, 1415 - 377; Upálení Jana Husa - 379; Z protokolu procesu proti Janě z Arku, 1431 - 380

CÍRKEV A STÁT U LUTHERA, MÜNTZERA, ZWINGLIHO A CALVINA

Ze spisu Martina Luthera Křesťanské šlechtě německého národa, 1520 - 382; Ze spisu Martina Luthera O světské vrchnosti, 1523 - 383; Z kázání Tomáše Müntzera před knížaty, 1524 - 386; Z výkladu Huldricha Zwingliho O pravém a bludném náboženství, 1525 - 389; Z Učení křesťanského náboženství Jana Calvina - 391

ŘÍMSKONĚMECKÁ ŘÍŠE A REFORMACE

Kancléř Gattinara o kandidatuře Karla V. - 397; Nuncius Alessandro o říšském sněmu ve Wormsu, 1521 - 398; Řeč Martina Luthera na říšském sněmu ve Wormsu, 1521 - 400; Prohlášení Karla V. proti Lutherovi, 1521 - 403; Z Dvanácti selských článků a Napomenutí k míru od Martina Luthera, 1525 - 404; Z provolání Martina Luthera Proti šturmujičím sedlákům a odpovědi Johanna Cochla, 1525 - 409; Ze závěru 1. říšského sněmu ve Špýru, 1526 - 411; Karel V. kolegiu kardinálů, 1526 - 411; Konec Šmalkaldského spolku, 1547 - 413; Z Augsburského náboženského míru, 1555 - 415

REFORMACE A KATOLICKÁ REFORMA

KONCILIARISMUS

Kostnický koncil, 1414 až 1418 - 417; Gravamina, 1451 - 420; Úředník mohučského kurfiřtství kardinálu Eneovi Silviovi Piccolominimu, 1457 - 421; Ze spisu Reformatio generalis Mikuláše Kusánského, 1459 - 422

KRITICKÉ POSTOJE

Z kázání Girolama Savonaroly, 1495 - 425; Berthold z Hennebergu a Erasmus Rotterdamský k obecnému šíření bible - 429; 95 tezí Martina Luthera, 1517 - 432

UTVÁŘENÍ EVANGELICKÝCH CÍRKVÍ

Ze spisu Martina Luthera Křesťanské šlechtě německého národa, 1520 - 436; Z tezí Huldricha Zwingliho Šedesát sedm závěrů k první curyšské disputaci, 1523 - 439; Kaspar Braitmichel o počátcích křesťanského hnutí v Curychu - 441; Z Augsburského vyznání, 1530 - 443; Z Uspořádání ženevské církve, 1541 - 446;

Z anglického Výnosu o sjednoceném rázu, 1559 - 447; Z Heidelbergského katechismu, 1563 - 449

KATOLICKÁ REFORMA

Z dekretů tridentského koncilu, 1545 až 1563 - 450; Věřoučné dekrety - 451; Reformní dekrety - 452

ŘÁDY A MIMOEVROPSKÁ MISIE

APOŠTOLSKÉ POSLÁNÍ ŠPANĚLSKÉ KOLONIÁLNÍ MOCNOSTI

Z deníku Kryštofa Kolumba během první objevitelské plavby, 1492 až 1493 - 454; Z ediktu Inter caetera, 1493 - 457; Zavedení nucených prací (encomiendy) na Haiti, 1503 - 460; Ze španělského manifestu k indiánům, 1513 - 461

JEZUITÉ

Z buly Regimini militantis ecclesiae, 1540 - 464; Z Duchovních cvičení Ignáce z Loyoly, 1548 - 465; Z listu Františka Xaverského Ignácovi z Loyoly, 1542 - 466

TEOLOGOVĚ REFORMAČNÍHO OBDOBÍ

MARTIN LUTHER

Ze spisu O křesťanské svobodě, 1520 - 469; Z traktátu Že ještě trvají slova Kristova: Toto jest mé tělo (Proti blouznivým duchům), 1527 - 474

HULDRYCH ZWINGLI

Z Výkladu o pravém a bludném náboženství - 475

JOHANNES BRENZ

Z Rozpravy o svatých, 1523 - 477

FILIP MELANCHTHON

Z traktátu O pokání, 1549 - 480

JAN CALVIN

Z Učení křesťanského náboženství, 1536 - 482

SEBASTIAN CASTELLIO

Z Dialogu o Trojici - 485

RENEŠANČNÍ KŘESŤANSKÉ UMĚNÍ

FLORENTANÉ

Filippo Brunelleschi - 488; Fra Angelico - 491; Sandro Botticelli - 493

450

454

454

464

469

469

475

477

480

482

485

488

488

ALBRECHT DÜRER	496	Z buly Benedikta XIII. o židech – 502; Ze závěru basilejského koncilu o misiích mezi židy – 503	
Z písemné pozůstalosti – 496; Nápís na obraze Čtyř aposto- lů, 1526 – 498			
OBRAZOBORECTVÍ	500	VYHNÁNĚNÍ ŽIDŮ A PÁLENÍ TALMUDU	503
Z knihy Hudrycha Zwingliho Odpověď daná Valentinu Comparovi, 1525 – 500		Vyhnaní židů ze Španělska – 503; Pálení talmudu v Římě – 504; Vyhnaní židů z církevního státu – 505	
ŽIDÉ V DOBĚ REFORMACE	502	LUTHER A ŽIDÉ	505
KŘEŠŤANSKÉ POKUSY O OBRÁCENÍ ŽIDŮ	502	Ze spisu Ze Ježíš Kristus byl rodilý Žid – 505; Z knihy O židech a jejich lžích – 506	

Období absolutismu

NÁRODNÍ CÍRKVE A ZEMSKÉ CÍRKVE	509	TEOLOGIE, OSVÍCENSTVÍ A IDEALISMUS	539
CARSKÁ ŘÍŠE A RUSKÁ CÍRKEV	509	KATOLICKÁ A LUTERSKÁ ORTODOXIE	539
Z korespondence mezi knížetem Kurbským a carem Ivanem Hrozným – 509;		Francisco Suárez – 539; Balthasar Mentzer – 541; František Saleský – 542	
ZEMSKÉ CÍRKVE VE SVATĚ ŘÍŠI ŘÍMSKÉ		JANSENISMUS	545
NÁRODA NĚMECKÉHO	515	Blaise Pascal – 545; Christian Thomasius – 546	
Z letáku Bogislava Philippa ze Saské Kamenice, kolem roku 1640 – 515; Z Vestfálského míru, 1648 – 517; Samuel Pufendorf o říšské ústavě, 1667 – 519		OSVÍCENSTVÍ JAKO KRITIKA NÁBOŽENSTVÍ	551
GALIKÁNSKÁ CÍRKEV	520	Baron von Holbach – 551	
Z ediktu nantského, 1598 – 520; Ze spisu Jacquese Bénigne Bossueta Politika podle slov Pisma svatého, 1682 – 522; Galikánské články – 524; Zrušení ediktu nantského, 1685 – 525		OD OSVÍCENSTVÍ K IDEALISMU	552
CÍRKEV, STAT A NÁBOŽENSTVÍ V OSVÍCENSKÉM ABSOLUTISMU	527	Immanuel Kant – 552; Gotthold Ephraim Lessing – 553; Johann Georg Hamann – 554; Johann Gottlieb Fichte – 556	
Ze spisu Christiana Thomasia: O právu křesťanského vladaře v náboženských záležitostech, 1695 – 527; Z nauky o státu Christiana Wolffa, 1725 – 528; Ze závěti pruského krále Fridricha II., 1752 – 528; Z Voltairova letáku proti daňovému privilegii kléru, 1750 – 529; Tajná instrukce pro rakouský církevní úřad v Miláně, 1786 – 531; Toleranční patent císaře Josefa II., 1781 – 532		KŘEŠŤANSKÉ UMĚNÍ BAROKA	558
OFICIÁLNÍ CÍRKEV A PROBUZENECKÉ HNUTÍ	534	Z kázání Abrahama a Santa Clara o Tanci smrti, 1690 – 558	
POJEM CÍRKEV V LUTERSKÉ ORTODOXII	534	ŽIDÉ ZA ABSOLUTISMU	560
Ze spisu Johanna Andrease Quenstedta Theologia didactico-polemica, 1685 – 534		PIETISMUS A ŽIDOVSTVÍ	560
PIETISMUS	536	Hrabě Zinzendorf o misiích mezi židy – 560	
Ze spisu Philippa Jacoba Spenera Pia Desideria, 1675 – 536		OSVÍCENSTVÍ A ŽIDOVSTVÍ	560
METODISMUS	537	Z buly papeže Pia VI., 1775 – 560; Moses Mendelssohn Johannovi Kasparovi Lavaterovi, 1769 – 561; Ze spisu Christiana Wilhelma von Dohma O zlepšení občanského postavení židů, 1781 – 562; Z tolerančního ediktu císaře Josefa II., 1782 – 564	
Ze spisu Johna Wesleye Další apel na lidi rozumné a zbožné, 1745 – 537			

19. století

SEKULARIZACE, RESTAURACE A KULTURNÍ BOJ	567	VNITŘNÍ MISIE	597
CÍRKEV A NÁBOŽENSTVÍ V DOBĚ FRANCOUZSKÉ REVOLUCE A ZA NAPOLEONA	567	CÍRKEVNÍ POMOC ŽIVOTU	597
Deklarace lidských práv, 1789 - 567; Občanská konstituce francouzského kléru, 1790 - 569; Z hlavního usnesení deputace říšského sněmu, 1803 - 570; Zrušení církevního státu Napoleonem, 1809 - 571		Ze spisu Johanna Hinricha Wicherna Vnitřní misie německé evangelické církve, 1849 - 597; Ze spisu Adolfa Kolpinga Spolek tovaryšů - lidová akademie, 1848 - 600	
RESTAURACE	571	CÍRKEV A SOCIÁLNÍ OTÁZKA	602
Svatá aliance, 1815 - 571; Z knihy Karla Ludwiga von Hallera Obnova státovědy, 1820 - 573; Z svolání knížete Alexandra Ypsilantiho, 1821 - 573		Z projevu Wilhelma Emanuela von Kettelera Dělnické hnutí a jeho snahy ve vztahu k náboženství a mravnosti, 1869 - 602; Z prohlášení Evangelické vrchní církevní rady, 1879 - 607; Z encykliky Rerum novarum, 1891 - 609	
KULTURNÍ BOJ	574	SVĚTOVÁ MISIE	610
Kolínský církevní spor - 574; Z programu frakce Centrum v německém říšském sněmu, 1871 - 575; Zákony v rámci kulturního boje - 575; Z korespondence mezi papežem Piem IX. a císařem Vilémem I., 1873 - 576		MISIJNÍ SPOLEČNOSTI	610
CÍRKEV A SEKTY	578	Ze stanov Gošnerovy misijní společnosti, 1842 - 610; Z Hermannsburgského misijního listu, 1863 - 613	
KATOLICKOAPOŠTOLSKÉ OBCE	578	TEOLOGIE V 19. STOLETÍ	614
Ze Svědectví apoštolů duchovním a světským hlavám křesťanstva, 1836 - 578; Z poselství Heinricha Thiersche, 1849 - 580		NÁBOŽENSTVÍ A TEOLOGICKÁ VĚDA	614
NĚMEČTÍ KATOLICI, PŘÁTELÉ SVĚTLA A SVOBODNÉ NÁBOŽENSKÉ HNUTÍ	582	Friedrich Daniel Ernst Schleiermacher - 614	
Johannes Ronge o zakládání svobodných náboženských obcí - 582		TEOLOGIE JAKO NAUKA O CÍRKVI	615
MORMONI	584	Johann Adam Möhler - 615; John Henry Newman - 616	
Z vlastního životopisu Josepha Smitha, 1838 - 584		KRITIKA NÁBOŽENSTVÍ JAKO KRITIKA TEOLOGIE	618
ADVENTISTÉ	587	Ludwig Feuerbach - 618; David Friedrich Strauß - 621	
Ellen Gould Whiteová o svěcení soboty, 1890 - 587; Z Myslenek o Hoře blahoslavenství Ellen Gould Whiteové, 1896 - 588		KŘESŤANSKÁ EXISTENCE A CÍRKEV	622
KATOLICKÁ OBNOVA	588	Søren Kierkegaard - 622	
Ze Syllabu, 1864 - 588; Definice papežské neomylnosti, 1870 - 591; Katolická antimodernistická přísaha, 1910 - 592		LIBERÁLNÍ TEOLOGIE	623
KŘESŤANSKÁ VĚDA	593	Adolf von Harnack - 623	
Ze zprávy „Co řekla Mrs. Eddyová Arthuru Brisbaneovi“, 1907 - 593		TEOLOGIE A HISTORISMUS	623
SVĚDKOVÉ JEHOVOVI	595	Ernst Troeltsch - 623	
Z knihy Charlese Taze Russela Válka Harmagedonu, 1889 - 595		TEOLOGIE A „HISTORICKÝ JEŽÍŠ“	625
		Albert Schweitzer - 625	
		KŘESŤANSKÉ UMĚNÍ V 19. STOLETÍ	626
		ROMANTISMUS	626
		Caspar David Friedrich o svém obraze Kříž v horách, 1809 - 626; Philipp Otto Runge svému bratru Danielovi, 1802 - 627	

BRATRSTVO SV. LUKÁŠE	630	EMANCIPACE ŽIDŮ	634
Z dopisu Johanna Friedricha Overbecka, 1814 – 630; Peter Cornelius o obnově malířství fresek, 1814 – 630		ŽIDÉ MEZI ASIMILACÍ A ANTISEMITISMEM	634
PRERAFEALISTÉ	632	Z ediktu o židech pruského krále Fridricha Viléma III., 1812 – 634; Křest jako profesionální nutnost: z dopisů Heinricha Heina – 635; Z knihy Augusta Rohlinga Talmudistický žid, 1871 – 636; Ze spisu Lutetia Heinricha Heina – 637; Z jezuitského časopisu Civiltà Cattolica, 1890 – 637	
Ford Madox Brown o Friedrichu Overbeckovi – 632; O akademické výstavě v Londýně, 1850 – 633			

20. století

CÍRKEV, STÁT A SPOLEČNOST VE 20. STOLETÍ	641	EKUMENICKÉ HNUTÍ A EKUMENISMUS	666
CÍRKEV VE VÝMÁRSKÉ REPUBLICE	641	Poselství prvního valného shromáždění Světové rady církvi, Amsterdam 1948 – 666; Třetí světová konference hnutí Víra a řád, Lund 1952 – 668; Druhé valné shromáždění Světové rady církvi, Evanston 1954 – 670; Mezicírkevní pomoc a světová mise, New Delhi 1961 – 673; Z dekretu Druháho vatikánského koncilu o ekumenismu, 1964 – 674	
Z sociálního poselství prvního německého evangelického církevního sněmu v Bethelu, 1924 – 641		KŘESŤANSKÉ UMĚNÍ VE 20. STOLETÍ	678
CÍRKEV A TŘETÍ ŘÍŠE	645	Helmut Thielicke: Teologická etika, 1968 – 678	
Z konkordátu mezi Německou říší a Vatikánem, 1933 – 645; Z prohlášení říšského vyznávajícího synodu německé evangelické církve v Barmen, 1934 – 647; Z encykliky S palčivou starostí papeže Pia XI., 1937 – 648; Z pastýřského listu německých biskupů k situaci katolické církve v Německu, 1942 – 650; Prohlášení Rady evangelické církve v Německu, 1945 – 652		SIONISMUS A ANTISEMITISMUS	682
TEOLOGIE VE 20. STOLETÍ	653	CÍRKEV A ANTISEMITISMUS	682
NÁBOŽENSKÝ SOCIALISMUS	653	Ze spisu Karla Gereckeho Biblický antisemitismus, 1920 – 682; Heinrich Frick o rase a náboženství – 683; Z pastýřského listu německého biskupa Gföllnera, 1933 – 684; Z encykliky papeže Pia XI. S palčivou starostí, 1937 – 685	
Leonhard Ragaz – 654		ŽIDOVSTVÍ A KŘESŤANSTVÍ PO ROCE 1945	685
MEZI VĚKY	654	Deset bodů ze Seelisbergu, 1947 – 685; Světová rada církvi k misii u židů, 1948 – 686; Druhý vatikánský koncil o vztahu mezi židovstvím a křesťanstvím, 1965 – 688; Z Prohlášení společné synody biskupství Spolkové republiky Německo, 1975 – 690	
Karl Barth – 654; Rudolf Bultmann – 656		CÍRKEV A STÁT IZRAEL	691
„ODPOR A ODEVDZÁNÍ“	660	Theodor Herzl u papeže Pia X., 1904 – 691; Papež Pius XII. k založení Izraele, 1948/1949 – 693; Z prohlášení Světové rady církvi, 1948 – 693; Z prohlášení francouzských biskupů, 1973 – 694	
Dietrich Bonhoeffer – 660		BYŤ KŘESŤANEM DNES	662
CÍRKEV A SPOLEČNOST	661	Karl Rahner – 662; Joseph Ratzinger – 664	
Paul Tillich – 661		EKUMENA	665
SVĚTOVÁ MISIE A EKUMENA	665	SVĚTOVÁ MISIJNÍ KONFERENCE V MADRASU/TAMBARAMU, 1938 – 665	